

Kurzemes Vārds

Zemgale

Kurzemnieks
LAIKRĀKSTS VIDUSKURZEMEI

Talsu Vēstis
LAIKRĀKSTS DALU, JUNDZAS,
RĪJAS UN MĒRSRĀGA NOVĀDAM

Druva

STARS
Madonas reģiona laikrāksts

Liesma

Auseklis
Alas, Krimuldas, Limbažu un
Salacgrīvas novada laikrāksts

Saldus Zeme
LAIKRĀKSTS BROČĒNU NOVĀDAM UN SALDUS NOVĀDAM

REGIONĀLO LAIKRĀKSTU PIELIKUMS

Uzaugot Anglijā, DŽEFRIJS SAMUELS ČESTERS vienmēr dzirdēja stāstus par Latviju. Tos viņam stāstīja Lielbritānijā dzīvojošā omīte, kas vienmēr, nostalgijas pārņemta, atcerējās Liepājā pavadīto bērnību, pirmskara gadus. Viņa mazdēlam stāstīja par skaistajiem Latvijas gadalaikiem, kas vēl vairāk mudināja viņi šeit ierasties.

Atgriešanās pie saknēm

Latviju par savām mājām Džefrijs sauc jau astoņus gadus, kuru laikā ir iemācījies valsts valodu, iepazinis Latvijas kultūru un uzsācis savu biznesu – novusa galdu ražošanu. Viņš ar savu četrkājaino draugu – suni Naikiju – apdzīvojis telpas Teodora Breikša ielā, kur vienmēr priečājas uzņemt novusa mīlotājus.

Jautāts, kur Džefrijs Lielbritānijā dzīvoja, viņš iesmejas un saka, ka dzimis ir Oksfordā, taču, tā kā tētis ir mācītājs, viņiem bieži nācies mainīt dzīvesvietu. Kaut arī dzīvojis dažādās pilsētās, par katu viņam ir aizrautīgs stāsts, kas tajā bijis tik lielisks... Tieši tik-pat aizrautīgi viņš tagad runā par mūsu vēju pilsētu.

Džefrijs smejot atceras savu ierašanos Liepājā: "2009. gadā šeit bija vislielākā krize un Joti auksta ziema." Viņš Latvijā ieradies projekta "Comenius" programmā un trīs gadus dzīvojis Rīgā. Strādājis Rīgas Valsts 3. ģimnāzijā un saņēmis Eiropas Savienības stipendiju. "Es vēlējos šeit būt tieši grūtākajā laikā, sniedzot sava veida palīdzību no Eiropas," stāsta Džefrijs. Viņš atradis privātskolotāja darbu, strādājis "Valodu vēstniecībā" Rīgā, pēc tam Liepājā. "Mana pārvākšanās notika tā organiski. Dzīvojot Rīgā, man bija Joti labi draugi, patika pilsētas atmosfēra. Bet katrai reizi, atbraucot uz Liepāju, šķita, ka šeit ir vēl foršāk nekā Rīgā. Cilvēki ir vēl draudzīgāki."

Viņš novērtē Rīgā pavadīto laiku, jo tieši tur iemācījies latviešu valodu. Sākotnēji viņam bijis grūti

ĒDIENS

Latvijas un Lielbritānijas ēdienus Džefrijs uzskata par diezgan līdzīgiem. "Mums ir kartupeļi un gaļa, kas arī Lielbritānijā ir standarts. Bērnībā, dzīvojot bērnunamā, pieradu pie asiem ēdieniem. Kad sāku dzīvot Latvijā, reti kur varēju atrast asas garšvielas. Tagad manas iemīlotās garšvielas, Indišu ēdienus un mērces var nopirkta dažādos lielveikalos. Liepājā var iegādāties pat kenguru gaļu. Mums šeit nekā netrūkst." Viņš priečājas, ka plašais garšvielu piedāvājums ļauj viņam neizmantot dilles, jo tās gan viņam negaršojot. "Pirms astoņiem gadiem likās, ka dilles tiek pievienotas visiem ēdieniem. Tagad vairs tā nav."

Novusa karalis

Džefrijs ar Naikiju.
Ruslana Šulgas foto

VĀRDNICA

Game – spēle
Goodbye – uz redzēšanos
Sea – jūra
Bonfire – ugunskurs
Dog – suns
Language – valoda
Aunt – tante
Jet lag – laika joslu maiņa
Electroencephalographically – elektroencefalogrāfiski (garākais vārds vārdnīcā)

izrunāt dažus vārdus, piemēram, "uz redzēšanos", taču viņam bijuši angļi runājoši draugi un starptautiskā vidē veikli apguvis pat sarežģītus vārdus. "Es nezinu visus vārdus. Sākumā man bija iespēja runāt angļiski, bet es tomēr griēju mācīties šo valodu, jo cilvēki visur bija tik atsaucīgi un komunikabli. Viņi bija priečīgi, man iemācot arvien jaunus vārdus. Tiku pie iespējas apgūt latviešu valodas pamatus kursos kopā ar cittaukiešiem un bērniem. Es vienmēr

klausos Latvijas Radio 1, kas ir Joti noderīga radio stacija, lai mācītos valodu. Bet es gribu lūgt visus latviešus – ja cilvēks cenšas ar jums runāt latviski, atbildiet latviski, jo tā jūs viņam palīdzat mācīties!"

Daudz kas labs noticis

Šeit dzīvo Džefrija tante Valda, kas ir viņa vecmāmiņas māsa. Viņa par Džefrija pārvākšanos bijusi Joti priečīga, jo citu radu Latvijā neesot – viena māsa kara laikā pārcēlusies uz Lielbritāniju, otra uz Kanādu. Kaut arī viņai ir jau 92 gadi, viņa kopā ar draudzenēm ik dienu dodas garās pastaigās un ir Joti aktīva.

Šobrīd Džefrijam ir stabila dzīve Liepājā. Aizbraucis uz Angliju, viņš tur vairs nejūtoties kā mājās – tās tagad ir šeit. Divus gadus dzīvojot Liepājā, viņš iegādājies sev dzīvokli, no tantes saņēmis dāvānā vasarnīcu pie Grobiņas un lauk-saimniecības zemi pie Priekules. "Priekulē šobrīd ir džungli," smej Džefrijs, "bet šeit man ir viss, par ko nevarētu pat sapnot, dzīvojot Lielbritānijā. Man vajadzētu būt miljonāram, un pat tad es nespētu iedomāties, ka varu būt laimīgāks!" Viņš uzskata, ka Liepāju šodien nevar salīdzināt ar to pilsētu, kāda tā bija, kad viņš šeit ieradās.

"Te tik daudz kā laba ir noticis. Neredzu vairs iemeslus braukt prom. Pilsētas vide attīstās. Protams, ir tādi, kas aizbrauc, bet vairums no

tiem, kas paliek, ir labi, strādīgi cilvēki."

Dzīvojot Lielbritānijā, viņam nedaudz izdevies iepazīt latviešu kultūru. Tur darbojušās dažādas latviešu biedrības, kas piekopu-

šas dzimtenes tradīcijas. "Bērnībā gāju uz Ziemassvētku tirdziņu, kur bija skābēti kāposti latviešu gau-mē. Ikviena detaļa, ko uzzināju par vietu, no kuras nāk mana ģimene, šķita interesanta. Esmu bijis uz organizācijas "Daugavas Vanagi" pasākumiem, ģimenei bija latviski runājoši draugi, ar ko esmu tīcīs," atceras Džefrijs. Viņš stāsta, ka bijusi kāda liela lauku māja, kur latvieši kopā devušies svīnēt Ligo svētkus, bet tas vienmēr bijis skolas laikā, tādēļ viņš nav varējis šos pasākumus apmeklēt.

Viesus vienmēr ved uz Karostu
Šobrīd viņa iķdiena aizrit, vadot biznesu. Novusa spēli Džefrijs iepazinīs, dzīvojot Rīgā. Visi teikusi, ka tā ir padomju laika spēle, taču jaunietis sācis meklēt informāciju

Novēlējums Latvijai

"Es labprāt redzētu pašpārliecinātu un pozitīvu domājošu Latvijas tautu. Visur valda tik liels negatīvisms. Daudzi jautā: "Kāpēc? Kam mums to?" Labāk taču ir skatīties pozitīvi. Ja tas neder tev, droši vien būs citi, kam tas būs ieguvums. Nav jādusmojas par to, ka kaut kas attīstās. Ja mēs būtu gatavi atbalstīt cilvēkus, kas meģina domāt pozitīvi, tik mazā valstī pārmaiņas būtu ātri panākamas," ir pārliecināts Džefrijs. "Realitātē nav tik skarba, kā negatīvi noskaņoti cilvēki domā."

un uzzinājis, ka tā tomēr ir mūsu pašu valstī radīta spēle. "Sāku domāt, kādēj par šo spēli neko nezināju agrāk, kādēj informācija par novusu nav pieejama tūris-tiem. Tai vajadzētu būt vienam no valsts reklāmas objektiem, jo tā ir mūsu spēle," ir pārliecināts Džefrijs. Viņš vēlas izveidot karti, kurā būtu atzīmētas vietas, kur Latvijā var brīvi spēlēt novusu, tādēj aicina iedzīvotājus par šādām vietām pastāstīt. "Uzskatu, ka ikvienam būtu forši uzzināt, kur aiziet un vienkārši uzspēlēt."

Džefrijs Liepāju uzskata par lie-lisku pilsētu un nosauc to par savu mazo karalisti. "Šis viess skaistais pieder tikai mums!" Par Joti īpa-šām emocionālām saiknēm Džefrijs piemin, runājot par Krasta ielu Karostā. "Tā ved no Atmodas bul-vāra līdz tuvajiem fortiem, kur at-rodas piemineklis kureliešiem. Tur pirms 80 gadiem mēdza iet mana vecmāmiņa. Ja man ir viesi, es vienmēr viņus vedu uz Karostu."

Viņš uzskata, ka Liepājā ir daudz attīstības iespēju. Džefrijs ar sajūsmu stāsta par vēsturiskajām ēkām, kam pievērš lielu uzmanību. "Man šķiet, ka mums nevajag celt jaunus kūrortus, jo to var darīt jebkurā pilsētā. Mums ir vietas, ko citi nevar imitēt. Liepājā vajadzētu rūpēties par to, kas mums ir, par vēsturiskajām vērtībām."

Antra Ščeglova

NEPARASTI

"Es nedzīvoju kā latvetis, taču arī angļu tradīcijas man nebija ierastas." Jau bērnībā Džefrijam katru gadu bijis "urrā krēsls" dzimšanas dienā, kad jubilārs tiek ar krēslu pacelts tik reižu, cik gadu paliek. "Tas man šķita kas Joti īpašs no Latvijas, jo citiem tā nebija!" Taču Halovīnu, kas iegūst popularitāti arī Latvijā, Džefrijs nekad nav svinējis. "Tā kā mans tētis ir mācītājs, viņš šos svētkus neatzina."

Leonardo patīk būt aizņemtam

LEONARDO DA SILVU MENDOSU daudzi nezina vārdā, bet, ja vaicāsi par portugāli, kurš dzīvo Limbažos, norādīs viņa mājas virzienā. Galu galā viņš ir vienīgais savas tautības pārstāvis šajā pilsētā, turklāt draudzigs un izpašdzīgs cilvēks.

Ierobežotas. Ar valodu joprojām neiet viegli, lai gan ģimenē runā tikai latviski. Sākumā pāris dzīvoja laukos, lasīja mežā ogas, sēnes, par ko tobrīd uzpircēji labi maksāja. "Mēs esam cīnītāji," apgalvo Laila. Taču vienā brīdī sapratuši – jādodas uz pilsētu. Leonardo stāsta, ka vislabprātāk strādātu savā profesijā – viņš ir apzaļumotājs, nodarbojas ar koku kopšanu, vairāgu veidošanu u.tml. Taču tā tīsti nav sanācis. Šobrīd viņš strādā mulčas sagatavošanā Murjānos, un laikā, kas paliek brīvs, dara visu, ko vien var iedomāties. Portugālim patīk būt pastāvīgā kustībā, viņam vienmēr jābūt ar kaut ko aizņemtam. "Esmu pateicīgs, ka man ir veselība un divas rokas, ne prātā nenāk sēdēt, tās klēpī salikušam," – viņš saka. Ja darbā ir pauze, dodas kaut vai lasīt ogas, ko vēlāk pārdomā. Ārzemnieka statuss tirgū palīdzot – ziņkārība pievilina pircējus. "Turklāt viņš ir ar mieru pazemināt cenu," piebilst Laila. Citi tirgotāji par to droši vien nepriecājas, bet Leonardo nevarot noskatīties, kā pensionārs skaita centus, jo vēlas ogas, bet nevar atlauties... Viņa dzimtenē pierasts palīdzēt cilvēkam blakus. Arī šeit portugālis neatsaka kaimiņiem un brīnās, ka reizēm viņam par to piedāvā atlī-

dzību. Vasarā brīvo laiku Leonardo ar Lailu pārsvārā pavada dārzā.

Sarunas biedrs uzsver, ka ir gatavs strādāt kaut līdz spēku izsīkumam, lai tikai viņa ģimenei būtu viiss nepieciešamais. Jāpiebilst, ka sievas dēli vairs nebija mazi bērni, kad abi ar Lailu satikās. Sākumā viņiem bijis mammas draugu grūti pieņemt, taču kopīgu valodu atradusi. Leonardo teic, ka vienmēr ir gatavs viņiem palīdzēt. Vienā jau tājumā gan viņš ir nepiekāpīgs – mājas jāvalda kārtībā un ciešai, ir noteiktas lietas, kas jāievēro. Pie mēram, Madeirā ir neiedomājami, ka dēls varētu pacelt balsi, runājot ar māti.

Divus kopdzīves gadus pāris pavadījis Leonardo dzimtajā Madeirā. Tā kā tur visu gadu var baudīt 26 – 28 grādu siltumu, sala ir iecienīts tūristu galamērķis. Dzīves līmenis tur esot labs – minimālā alga 600 eiro. Ja ir vēlēšanās, darbu varot dabūt. Dienu nostrādā, un tās beigās tevi atalgo. Bet, protams, arī tur esot cilvēki, kuri dzīvojot no pabalstiem. Taču kopumā jaudis esot Joti strādāgi. Laili pārsteidzis, ka vīra dzimtenē dau-

VĀRDNĪCA

Ajuda me – palīdzi man
Bom dia – labrit
Como tu tas – kā klājas
Trablha – strādāt
Casa – mājas

dzus lauku un dārza darbus veic ar rokām, bez tehnikas. Leonardo rāda telefonā bildes no kartupeļu novākšanas talkas. Vagas, kā pie mums, taču interesanti redzēt tājās sarkanās saldos kartupeļus.

Leonardo šeit Joti pietrūkst radu. Viņš audzis deviņu bērnu ģimenē, viņi ir seši brāļi un trīs māsas. Turklat gandrīz katram ir kupls bērnu pulcīšs, dažam pat mazbērni. Madeiriešu ģimenēs parasti ir piecas sešas atvases. Cilvēki labprāt sanāk kopā, svētku ir Joti daudz. Laila stāsta, ka Leonardo ir Joti sabiedriski. Viņam vajag, lai apkārt būtu cilvēki.

Pāris domā, ka tad, kad jau nākais dēls būs pabeidzis skolu, viņi varētu doties uz Madeiru. Dzīve saulainajā salā varētu būt vieglāka gan tajā zinā, ka portugālim nebūs jāskumst pēc ģimenes un citām lietām, kā viņam šeit pietrūkst, gan vieglāk būtu noelpināt iztiku.

Linda Tauriņa

Leonardo un Laila da Silva Mendosa savā ielā Limbažos.

Lindas Tauriņas foto

Leonardo Latvijā dzīvo jau sešus gadus. Uz šejieni atbrauca sievas un viņas dēlu dēli. Ar Lailu viņi iepazinās Gērnsijas salā, kur abi strādāja. Kādu laiku kopā dzīvojuši arī Leonardo dzimtajā Madeirā Portugālē. Taču Lailai bija audzināmi trīs dēli, tādēļ viņi atgriezās

Latvijā. Tagad divi vecākie jau ir patstāvīgi, bet jaunākajam, kam ir 16 gadu, vēl jāpabeidz skola.

Leonardo dzīves sākums Latvijā nebija viegls. Sveša, auksta zeme, sarežģīta valoda, jākārto virkne dokumentu. Kamēr viņš nebija iejuties, darba iespējas bija

ierobežotas. Ar valodu joprojām neiet viegli, lai gan ģimenē runā tikai latviski. Sākumā pāris dzīvoja laukos, lasīja mežā ogas, sēnes, par ko tobrīd uzpircēji labi maksāja. "Mēs esam cīnītāji," apgalvo Laila. Taču vienā brīdī sapratuši – jādodas uz pilsētu. Leonardo stāsta, ka vislabprātāk strādātu savā profesijā – viņš ir apzaļumotājs, nodarbojas ar koku kopšanu, vairāgu veidošanu u.tml. Taču tā tīsti nav sanācis. Šobrīd viņš strādā mulčas sagatavošanā Murjānos, un laikā, kas paliek brīvs, dara visu, ko vien var iedomāties. Portugālim patīk būt pastāvīgā kustībā, viņam vienmēr jābūt ar kaut ko aizņemtam. "Esmu pateicīgs, ka man ir veselība un divas rokas, ne prātā nenāk sēdēt, tās klēpī salikušam," – viņš saka. Ja darbā ir pauze, dodas kaut vai lasīt ogas, ko vēlāk pārdomā. Ārzemnieka statuss tirgū palīdzot – ziņkārība pievilina pircējus. "Turklāt viņš ir ar mieru pazemināt cenu," piebilst Laila. Citi tirgotāji par to droši vien nepriecājas, bet Leonardo nevarot noskatīties, kā pensionārs skaita centus, jo vēlas ogas, bet nevar atlauties... Viņa dzimtenē pierasts palīdzēt cilvēkam blakus. Arī šeit portugālis neatsaka kaimiņiem un brīnās, ka reizēm viņam par to piedāvā atlī-

ĒDIENS

Saldo kartupeļu pončikiem nepieciešamas 8 olas, kilograms saldo kartupeļu, nedaudz miltu, raugs un sāls.

Saldos kartupeļus novāra, atdzesē. Pēc tam lielā traukā sajauc ar olām, raugu, pievieno sāli un veido mīklu, ko kārtīgi samīca. Tad ar karoti laiž tās pikučus eļļā. Vāra, kamēr tie uzpūšas.

Viktors Genci
Latvijā dzīvo
jau turpat
40 gadus un
Madonas novadā
ir viens no
nedaudzajiem,
kam dzimtā
valoda ir ungāru
valoda.

Un tā mēs kopā esam jau gandrīz 40 gadus. Esam izaudzinājuši divas lieliskas meitas – Kristīni un Lieni. Mums ir pieci mazbērni – Sindija, Nikola, Māris, Odrīja un Rīčards,” runājot par ģimeni, Viktora balsī jūtama liela sirsniņa.

Vaicāts, kas dzīvē ir galvenais, lai tik ilgus gadus būtu kopā, viņš uzsver, ka Joti liela nozīme ir ne tikai mīlestībai, bet arī savstarpējai ciešai vienam pret otru, tāpat bērnu un vecāku savstarpējām attiecībām, tam, ar kādu cieņu bērni izturas pret saviem vecākiem.

Viņš atklāj, ka Liene, viena no meitām, ir pieņēmusi ungāru taučību, tomēr neviens ģimenē ungāru valodu nav apguvis. Arī dzimto pusi pēc vecāku aiziešanas mūžībā sanākot apmeklēt aizvien retāk.

Devīndesmito gadu sākumā, kad Latvija bija atguvusi neatkarību un pārmaiņas skāra daudzas jomas, viņu kā ungāru valodas pratēju Madonas Tūrisma biroja vadītāja Valda Bērziņa uzaicināja veikt gida pienākumus tūrisma braucienos uz Ungāriju. Valda atceras, cik pārsteigtīgi bijuši robežsargi

VĀRDNĪCA

Saulē – nap
Ģimene – a család
Es tevi mīlu – szeretlek téged
Dzimtene – szülőföld
Labdién – jó napot
Paldies – köszönöm
Lüdzu – tessék

un muitnieki, dzirdot, cik perfekti Viktors pārzina ungāru valodu. Arī 2002. gadā, kad Madonas pilsētā viesojās ungāru tautas deju kolektīvs, viņš veica tulka pienākumus.

Daudzus gadus Viktora lielā mīlestība bijusi futbols. To sācis spēlēt jau agrā bērnbā. Vēlāk spēlējis vietējās plastmasas rūpnīcas futbola komandā kā pussargs, tāpat to darījis arī armijā un vēlāk arī Madonā, bet nu jau gadus desmit tā ir pagātnē. Toties tagad katrs rīts viņam sākas ar vingrošanu.

Vaicāts, kā pēc pārcelšanās uz dzīvi Latvijā viņam pietrūcis visvairāk, Viktors atbild, ka bijis jāpierod gan pie klimata, gan ēdienskartes. Tas, kas viņa dzimtenē izaug dabā, Latvijā prasa lielas pūles vai neaug vispār. Bez darba te pat to mātus nevar izaudzēt.

“Taču pats galvenais – man ir Joti paveicies ar cilvēkiem, kas ir apkārt, draugiem, kaimiņiem, ģimēni. Ir svarīgi cienīt citu darbu, neuzspiest savus uzskatus, un tad viss būs kārtībā,” piebilst Viktors.

Ženā Kozlova

ĒDIENS

No savām nacionālajām receptēm Viktors izceļ karaliskos knēdeļus. Lai tos pagatavotu, vajadzēs 100 g sviesta, 4 ēdamkarotes rīvmaizes, 2 olas, 2 baltmaizes šķēles un pienu. Sviestu kuļ ar mikseri. Pievieno vienu olu un pusī rīvmaizi. Baltmaizes šķēles izmērcē pienā, pievieno klāt sviesta masai. Visu samīca un veido bumbīnas, ko vāra sālsūdenī. Gatavas pārlej ar izkausētu sviestu un viegli samaisa.

Manas mājas ir Latvijā

“Esmu tatāriete no Bašķirijas,” par sevi saka mazsalaciete FANŪZA GRĪNVALDE. Uz Latviju pirms daudziem gadiem viņu atvedusi mīlestība: latviešu pūsis Guntars tumšacaino meiteni ieraudzīja Sibīrijā, kur bija aizbraucis ar ceļazīmi pēc dienessta armijā. Vēlāk teicis: braucu meklēt tēvu, bet atradu tevi.

“Atbraucām uz Latviju it kā tikai atvajinājumā, bet man nevajadzēja ilgu laiku, lai šo zemi iemilētu,” nevainojamā latviešu valodā teic Fanūza. “Man te uzreiz patika un gribējās palikt, jutus labi, kā mājās.”

Abi Fanūzas brāļi un visi radi joprojām dzīvo Bašķirijā, Fanūza bieži sazvanās ar savējiem. Taču manas mājas ir šeit, viņa saka. Bērnības atmiņas saistās ar spīdveju, kas jau tolaik Oktjabrskas pilsētiņā bijis ārkārtīgi populārs, un mammas īpašajiem ēdienu. Izrādās, arī Fanūza prot tādus gatavot, taču tiem vajadzīga pavisam īpaši sagatavota gaļa, kādu Latvijā nav viegli ieégādāties.

Kā tas ir latviski?

Mazsalaca ir maza un skaisa pilsētiņa Ziemeļvidzemē. Arī toreiz, 80. gadu vidū, darba ie-spējas tur sevišķi plašas nebija, mazliet biedēja arī valodas barjera. Taču Fanūzu sirsni sagaidīja vīra ģimene, viņa ātri iejutās un, kad meitiņai bija pusotra gada, sāka strādāt par dispečeri vietējā kopsaimniecībā “Skaņaiskalns”. Darbs kļuva par viņas valodas skolu. “Pat domas nebija, ka varētu Latvijā nezināt latviešu valodu! Jau pirmoreiz Rīgā izkāpjot no lidmašīnas, teicu apkalpei “paldies”, nevis “spasibo”. Sākumā darbā gandrīz neko nesapratu, bet vienkārši vajadzēja runāt ar cilvēkiem, rakstīt pavadzīmes, un viss aizgāja ātri, kā jau jaunībā. Skaidri zināju, ka gribu iemācīties valodu – man taču jāpielāgojas šejieniešiem, nevis otrādi! Drīz jau iztiku bez krievu valodas starpniecības, uzreiz prasīju, kā tas ir latviski. Jā, bija jau arī kuri, piemēram, nesapratu, kā vārdu “kultūra” var attiecināt arī uz rapsi...”

Vai bija grūti iemācīties latviešu valodu? Fanūza domā, ka ne: “Ja tu sevi nes cieņu pret cilvēkiem, kas tev blakus, ja tu cieni vietu, kurā esi nokļuvis, tev jāzina valoda, tas ir pats par sevi saprotams, un iejusties citā zemē ir jāsāk ar valodu. Mani šurp ar varu neatveda, es pati to vēlējos. Man bija skaidrs, ka arī meitas mācīties latviešu, nevis krievu skolā, piedālīties pulcīnos.

Kāda Fanūzai šķiet latviešu valoda? “Ļoti skaista, mīļa. Varbūt fiziku vai matemātiku tajā mācīties būtu grūtāk, bet es sāku ar vienkāršāko, ar sarunu valodu. Kad pirmo pusgadu staigāju ar mazo ratiņos, pētīju uzrakstus, veikalui izkārtnes, runājos

Fanūza
savā salonā
Skaņkalnē.
Jāņa
Līgata foto

VĀRDNICA

Dzimtene – tugar jak
Maize – ikmek
Māte – ankej
Labdien – hairle ken
Paldies – rahmat

ar kaimiņiem. Vispirms iemācījos sasveicināties, pateikt “paldies” un “vai varu palūgt...”, tālāk varēja runāt arī krieviski. Mēģināju rakstīt latviski. Gribējās visur piedalīties, saprast, jo cik ilgi tad gaidīsi, lai tev tulko. Un jaunībā jau nekas nav grūti! Kad meita sāka iet bērnudārzā, ar viņu reizē arī daudzko iemācījos. Darbā pēc četriem mēnešiem bija jāpāriet uz jauno sistēmu algu aprēķinos, mani aizsūtīja uz kurumiem. Tā kā mācēju Joti ātri rakstīt, visu latviski pierakstīju, bet vēlāk mājās ar vīra un vīramātes palīdzību apguvu: sēzam vakarā visa ģimene, es lasu, viņi man skaidro, ko esmu uzrakstījusi... Arī tā bija laba skola!”

Daru no sirds

Pēc otrās meitiņas piedzīšanas Fanūza strādājusi šūšanas cehā Mazsalacā. Pārvērtību laikā, deviņdesmito gadu vidū, kad ražošana gāja kā pa celiem, cehu privatizēja, un drīz vien arī Latvijā sākās lēto ķīnas apgērbi laiks.

“Cehs pamazām vien putēja ārā, un bija jādomā, ko darīt. Nejauši uzzināju par iespēju mācīties labos kosmetoloģijas kursos Rīgā, Stradiņos. Ģimene mani atbalstīja, un es priecīga pusgadu mācījos, apguvu profesiju visam mūžam, sievišķigu un pievilcīgu, – tagad esmu sertificēta kosmētiķe jau divdesmit otro gadu,” smaida Fanūza. Viņa strādājusi salonus Mazsalacā un Valmierā, taču pirms četriem gadiem atvērusi

pati savu skaistumkopšanas salonu savā privātmājā Skaņkalnē pie Mazsalacas. Fanūza apguvusi prestižu firmu produkcijas klāstu, izmanto to skaistumkopšanā, masāžas, relaksējošās procedūrās, taču acīmredzot ne mazāk svarīga ir prasmīgās kosmētikas attieksme pret apmeklētājiem: viņi uz Fanūzas salonu brauc no tuvākas un tālākas apkārtnes – Mazsalacas, Alojas, Staiceles, Ramatas, Sēliem, izveidojies sava klientu loks. Jau nākamajā gadā pēc jaunā salona iekārtošanas konkursa “Veidosim skaistu un sakoptu Mazsalacas novadu” komisija, akceptējot vietējo jaunu priekšlikumu, par sakoptāko uzņēmumu Skaņkalnē atzina tieši Fanūzas skaistumkopšanas salonu un tā apkārtnei. Saimniece arī neslēpj prieku, ka izdevies iekārtot mājigu un gaumīgu darba vietu, un sava nozīme te neapšaubāmi ir arī pieredzei un zināšanām. “Man Joti patīk mans darbs, un es to daru no sirds. Tas ir mans hobījs,” viņa atzīst.

Un, kā jau tas mēdz būt neielā pilsētiņā, laikam te nebūtu viegli atrast sievieti, kurai neko neizteiktu Fanūzas vārds. Viņa ir savējā šejienes sabiedrībā, ar savu sievišķīgo sirsniņu un atturību, atvērtību pret cilvēkiem, bet vienlaikus arī vienīgā – tatāriete Mazsalacā.

Katra tatāru saimniece prot gatavot lapšu – mājas makaronus, kur Joti svarīgi ir mīklu pareizi (plāni!) izrullēt. Buljonu zupai gatavo tikai no liellopu gaļas, kas iegūta pēc musulmaņu tradīcijas. Fanūzas mamma lapšu gatavojuši svaigu – katru dienu! Viņa kā meistare bieži aicināta kāzās gatavot saldo kūku čak-čak (drusku-drusku). Pēc ticējuma: ja tās gabaliņi izdodas labi, gardi, tad arī dzīve jaunajiem būs laba. Kūkā ir tikai olas, milti un cukura sirups, taču Joti svarīgas ir pareizas proporcijas un māka gabaliņus pareizi izcept eļļā. Bez čak-čak nenotiekot nevienas tatāru kāzas.

Tas ir tikai mans

Grīvaldu ģimenē izaugušas divas meitas – Iwita un Sofija. “Kad vajadzēja izvēlēties vārdu pirmajai meitiņai, vīrs man iedeva latviešu kalendāru, un es ieraudzīju Ivitās vārdu, kas man likās visskaistākais. Vecākā meita izmācījās par ārsti un rūpējas par cilvēkiem. Jaunākās meitas darbs saistīts ar dabu, Sofija ir bioloģe. Abas strādā tepat Latvijā. Un man ir brīnišķīga mazmeitiņa, nu jau četrus gadiņus veca!” priečājas Fanūza.

Abas Grīvaldu meitas augušas latviskā vidē, – tīras, kā teic mamma. Dažus vārdus mātes dzimtajā valodā gan iemācījušās, arī par tatāru svētkiem un paražām Fanūza stāstījusi, tomēr interešu loks laikam bijis par plašu, lai daudz domātu par tālo senču zemi. Fanūza bilst: “Mums ir daudz svētku, arī ar reliģiju saistīti, un sevī es tos visus vienmēr svinu, bet īpaši nereklamēju, man tāda sajūta, ka tas ir tikai mans. Izcepu, piemēram, savas īpašās pankūkas, pasēžu, padomāju, sazvanos ar radīem dzimtenē, zinu, kā viņi dzīvo. Manī tas ir palicis, tomēr ġimenē jau sen esmu ieķīlavusies latviešu svētku ritumā, svinam Jāņus un Ziemassvētkus.”

Fanūza zina par savu tautiešu aktivitātēm Latvijā, par tatāru

Novēlējums Latvijai

“Paliksim par Latviju! Mūžīgi: bija, ir un lai tā būtu!”

“Idei!” un tatāru-bašķīru kultūras biedrību “Čišme”, taču vienlaikus atzīst, ka kaut kā tīsti nejūt vajadzību tajās darboties, turklāt tas vairāk notiek Rīgā. Taču dzimtas saknes viņai ir svētas, un saites ar savu tautu nekur nav zudušas. “Esmu tatāriete, bet manas mājas ir šeit,” viņa lepni saka.

Austrumu princese

Atvērta un atsaucīga daba piesaista, un nejauši ievēroju, ka cilvēki, par Fanūzu runājot, smaida. Starptautiskā “Zonta International” Valmieras kluba eksprezidente Sarmīte Grāpēna: “Pirms vairākiem gadiem viņa atbrauca līdz zontai Daigai uz mūsu tikšanos, vēlāk bija braucienā uz Eiropas kultūras galvaspilsētu Tallinu, ir iesaistījusies kopprojektā “Latvijas zontu stipendija”, piedalās ik gadējós Rozes dienas pasākumos, kas notiek martā, darbojas citās aktivitātēs. Atceros, kad viņu uzņēmām klubā, Daiga zīmīgi teica – mūsu austrumu princese! Fanūza nav tā, kas ies ar karogu pa priekšu, bet viņa mūs sievišķīgi atbalsta, ir blakus, palīdz un priečājas par mums, un tas ir Joti svarīgi. Klubā darbojas sievietes, kas dzīvē kaut ko sasniegušas, kam ir siks skatījums uz pasauli, un ir interesanti redzēt, kā viņa redz lietas no sava skatpunkta, kā jūtas Latvijā. Pieļauju, ka arī Fanūzai ir interesanti ar mums.”

Par politiku nerunāju, tur neko nevaru ietekmēt, bet esmu kļuvusi par Latvijas patrioti, man Joti patīk vieta, kur dzīvoju, daba un cilvēki, kļusi saka Fanūza Grīvalde. Jau ilgus gadus viņa ir Latvijas pilsona, eksāmēnu nokārtojusi bez grūtībām.

Antra Lāce

Mazliet tur un mazliet te

"Pirms es iepazinu levu, joti maz zināju par Latviju," atzīst dāņu mākslinieks OLE LINDKVISTS. Nu jau trīs gadus viņš par savām mājām sauc Kuldīgu, uz kurieni viņu pēc 12 Dānijs nodzīvotiem gadiem atveda dzīvesbiedre māksliniece Ieva Vitola-Lindkvista.

Šobrīd Ole dzīvo Kuldīgā, vada krāsu mācības un gleznošanas nodarbiņas Rīgā Mākslinieku savienības radošajā kvartālā Gaujas ielā un Kuldīgā mākslas un radošuma centrā M22. Šķiet, ka tieši Latvijā tiks piepildīts viņa lielais sapnis – izveidot skolu, kurā cilvēkiem dota iespēja attīstīt un atklāt savu radošo potenciālu. Ole ir iecerējis lekciju un kursu programmu, kas veido ta pēc dāņu tautskolu parauga. To apgūstot, pieaugušie varēs ar mākslas palīdzību atklāt sevī vēl neizzinātas šķautnes.

Viņš vēl aizvien vada kursus arī Dānijs, ik pa laikam brauc turp strādāt un uzsver, ka saikne ar dzimto zemi viņam nepieciešama kā gaiss: "Šī izjūta, ka esmu mazliet tur un mazliet te, man dod joti lielu brīvību. Kā māksliniekam man ir vienalga, kur strādāt, jo iedvesmu smeju nevis apķārtējā pasaulē, bet sevi. Taču kā cilvēkam man šī saikne joti svarīga, jo Dānijs dzīvo mana māte, kura ir jau joti cienījamos gados, un mani pieaugušie bērni."

Caurumi sienās un dvēselēs

"Kad biju mazs, krāju pastmarkas. Starp tām bija arī Latviju, Lietuvā un Igaunijā pirmās brīvvalsts laikā izdotās. Es zināju, ka šīs valstis atrodas no Dānijs pavism netālu, bet sīkāk nezināju gandrīz neko – tikai to, ka Baltijas valstis ir cita citai līdzās. Latvijā pirmo reizi nonācu starptautiskās mākslinieku vasaras skolas laikā. Pirms tam bija vasaras mākslas akadēmija Vācijā 1993. gadā, kur pirmo reizi satiku levu. Es biju pasniedzējs, viņa – Baltijas mākslinieku delegācijā. Pēc tam satikāmies vēl divās starptautiskās konferencēs, līdz 2000. gadā leva mani uzaicināja par pasniedzēju Bernātos noteikojā Latvijas vasaras akadē-

Mākslinieki Ieva Vitola-Lindkvista un Ole Lindkvists savā mākslas un radošuma centrā M22 Kuldīgā.

Lāsmas Reimanes foto

VĀRDNICA

Labdien vai sveiks – dav (dau)
Uz redzēšanos – farvel
Es tevi mīlu – jeg elsker dig (jai elsker dai)
Maize – brød (r burts tiek izrunāts kaklā un o joti šauri)
Upe – å (izrunā – o)
Ezers – sø (izrunā soe)
Skurstenis – skorsten

mījā, ko viņa tolaik vadīja. Tas bija laiks, kad mēs iemīlējām viens otru, un mana pirmā reize Latvijā. Iespaidi par akadēmiju bija joti labi. Dalībnieki bija motivēti, intensīvi strādāja. Mēs mazāk runājām, bet vairāk darījām. Īpaši atceros vienu garudienu, kad kopā veidojām lielu darbu – kā paklāju, ko sasien no maziem mezgliņiem. Strādājām joti nopietni, un cilvēki izbaudīja iespēju radīt kopā. Tad leva aizveda mani uz Jelgavu, un tā bija mana sadursme ar Latviju. Tur bija neapdzīvotas ēkas, milzīgi korpusi pilnīgi tukši. Gaiteņi smakoja pēc kaķu čurām... Tas man bija šoks. Vēl bijām Liepājā. Tā gan mani no pirmās reizes apbūra. Tajā laikā mēs veidojām savas attiecības, bijām iemīlējušies, bet es vienalga pamaniju caurumus sienās, ielu segumā

un arī cilvēku dvēselēs. Bija izjūta, ka caurumi ir visur. Cilvēki acīmredzami bija nospiesti. Tas man bija grūti izturams."

Pieradināšanās

"Leva atbrauca pie manis uz Dāniiju, tur nodzīvojām 12 gadus, bet pēdējos no tiem nopietni sākām domāt un runāt par pārcelšanos uz Latviju. Cēlām šo māju Mālu ielā no paša sākuma, un celtniecības gaitā aizvien vairāk pieradām pie domas, ka te dzīvosim. Tas nāca lēnām. Vispirms te padzīvojām pāris reižu gadā – vasarā un ap Ziemassvētkiem. Tā kā Latvijā viss nokārtojās un kļuva labāks, es pamazām pieradu pie šīs vides. Kuldīga Latvijas kontekstā ir īpaša ar savu plānojumu, pilsētas struktūru, kas ir joti organiska. Protams, arī Kuldīga bija pilna ar caurumiem. Arī citi dāni, kuri paviesojušies šeit, pamana, ka te daudz kas ir labojams un remontējams. Mēs koncentrējamies uz lietām, kas ir uzlabojamas. Ja jūs te dzīvojat pastāvīgi, visbiežāk to nemaz nemanāt, bet, ja atbraucat no citurienes, tad tās duras acīs. Vēl viena lieta, ko pamaniju pirmajos piecos gados – cilvēki uz ielas man vispār neskaitījās virsū. Tas mani joti pārsteidza. Es to nevarēju saprast – kā viņi var nebūt ziņķāri, redzot uz ielas svešu cilvēku? Tas bija dīvaini, nevis attiecībā pret mani, bet vispār – kā cilvēks var nebūt ziņķāri! Tas ir mainījies – cilvēki sākuši skatīties cits uz citu.

Runāt par dānu un latviešu temperamentu vai mentalitātes atšķirībām nav viegli. Cilvēki ir

dažādi, viņu izturēšanās atspogujo ne tikai konkrēto mīrķi un viņa garastāvokli, bet arī sabiedrības normas un arī sabiedrības vēsturisko attīstību.

Atšķirīgs ir dzīves temps. Dānijs ir daudz ātrāks – tur viss virzīts uz ražošanu, industriju un attīstību. Sociālā dzīve tur ir daudz intensīvāka. Te noteikti ir daudz vairāk miera.

Mūsu zemes ir vienmēr bijušas tīk tuvu, daba arī ir līdzīga. Dānijs ir vairāk pragmatiski, orientēti uz produktu, ražošanu, viņi ir labi dizaineri, inženieri. Latvieši ir vairāk garīgi, viņi pasaulli bieži interpretē caur jūtām un emocijām, nevis pragmatiski."

Pietrūkst politiskās kultūras

Vai Olem Latvijā pietrūkst kaut kā no Dānijs? Viņš atbild noliedzoši: "Ārzemēs dāniem, tāpat kā latviešiem, pietrūkst rupjmaizes, bet Latvijā tāda ir. No pārtikas vai ikdienišķām lietām man netrūkst nekā. Es Dānijs joti sekoju politiskajiem procesiem. Latvijā man to darīt ir grūtāk valodas barjeras dēļ. Dānijs politiskie procesi ir daudz saprotamāki, caurspīdīgāki, tie vairāk vērsti uz kompromisiem un sarunām, situācijas analīzi. Tur ir augsts

Novēlējums Latvijai

"No visas sirds novēlu Latvijai tikt galā ar korupciju. Kad Dānijs vai starptautiskos laikrakstos tiek publicēti pētījumi par korupciju, Latvija vienmēr tiek minēta to valstu sarakstā, kur tā ir problēma. Korupcija grauj cilvēku ticību taisnīgumam un sabiedrību. Latvijas politika ir inficēta ar korupciju. Vēl es novēlu Latvijai ekonomisko attīstību."

diskusiju līmenis. Man tā visa pietrūkst. To izjūtu joti spēcīgi. Dānijs ir veca demokrātija ar senām tradīcijām, arī sabiedrības izpratne par demokrātiju un tās kvalitāte ir daudz dzīlāka nekā Latvijā. Te viss ir daudz haotiskāk. Latvija ir joti jauna valsts, un tikpat jauna ir arī demokrātija. Tai vajadzīgs laiks, lai nobriestu."

Vēl Olem joti rūp piesārņotībā: "Visa Latvija ir pilna ar atkritumiem. Ľoti svarīgi būtu izglītot jauno paaudzi, lai cilvēki sāktu šķirot atkritumus un izturētos pret savu valsti atbildīgi."

Runājot par ikdienišķām lie-tām, piemēram, veselības aprūpi, Ole atzīst, ka šajā ziņā viņam bijusi tikai pozitīva pieredze. Kad bija nepieciešama palīdzība, viņš to saņēmis ātri un profesionāli. "Kuldīga dzīvo vēl viens dānis – Pīters. Mēs kopā ejam mācīties latviešu valodu. Viņš ir sajūsmā par Latvijas veselības aprūpi un vienmēr to slavē."

Ole cenšas apgūt latviešu valodu, bet atzīst, ka tas nenākas viegli. Viņš var saprast, par ko runā un sekot līdzi runas paveidienam.

Par to, vai viņš Latvijā dzīvos vienmēr, Ole sakā: "Es nekad nezinu, kur dzīve mani var aiznest. Par to nekad nedomāju. Varu dzīvot visur, bet Dānijs, protams, ir joti liela nozīme. Vieta, kurā mēs piedzimstam, dod mums kaut kādas frekvences, kādu pamata struktūru, kurā mēs jūtāmies vislabāk. Lai kur mēs dzīvotu, dzīmtās vietas vibrācijas vienmēr ir mūsos."

Iveta Grīniņa

ĒDIENS

Kilograms sarkano kāpostu, 50 g sviesta, 1 dl. etiķa, 2 dl. neatšķaidītas jāņogu sulas, 2 ēd. kar. cukura, 1 tējk. sāls. Sīki sagrieziet kāpostus un apceipiet sviestā (vislabāk "pīlē"). Kad kāposti sakritušies, pievienojet etiķi. Dažas minūtes viegli pakarsējiet bez vāka, tad pievienojet sulu, sāli un cukuru. Vāriet kāpostus zemā siltumā apmēram 1 stundu. Cukura un sāls daudzumu var variēt.

Sabiedrības integrācijas fonda

Pielikums "Novadi Dzīvo" ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Mērķprogramma "Atbalsts medijiem sabiedriski nozīmīga saturu veidošanai latviešu valodā diasporai, mazākumtautībām un personām ar invaliditāti", projekts "Latvija – tie esam mēs visi", nr. 2017.LV/MA/MT/01. Pielikuma redaktors: Ints Grasis, t. 63422366, ints@kurzemes-vards.lv. Par pielikuma "Novadi Dzīvo" saturu atbild SIA "Kurzemes Vārds".

NEPARASTI

"Jūrkalnē notika latvisko saulgrēžu svinēšana. Tur bija tūkstošiem cilvēku. Kādā brīdī visi devās uz jūras stāvkrastu un kaut ko gaidīja. Arī mēs gājām līdzi un domājām, ka būs kaut kas grandiozs, kaut kas liels. Izrādījās, tas bija degošs, mazs ritenītis, kas noripoja pa krauju, apgāzās un nodzisa, pat neaizripos līdz jūrai. Gaidas bija milzīgas, bet iznākumā – čiks."

Projekta partneri: SIA "Jaunais kurzemnieks", SIA "Cēsu Druva", SIA "Imanta info", SIA "Izdevniecība Auseklis", SIA "Saldus Zeme II", SIA "Laikraksts Stars", SIA "Talsu Vēstis", SIA "Firma Zemgale" un SIA "TV Kurzeme". Publikācijas sagatavojuši regionālo izdevniecību žurnālisti un fotogrāfi. Izplatīts kā laikraksta "Druva" bezmaksas pielikums. Iespējams SIA "Latgales Druka" Rēzeknē. Tirāža – 4700 eksemplāri.